

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
22 жовтня 2025 року,
протокол № 2.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

22 жовтня 2025

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«КОГНІТИВІСТИКА»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра філології
за спеціальністю 035 Філологія
спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
галузі знань 03 Гуманітарні науки

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри мовознавства,
кандидат філософських наук, доцент

27 вересня 2025 року

_____ Віталій МУДРАКОВ

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри мовознавства
27 вересня 2025 року, протокол № 2.

Завідувачка кафедри мовознавства,
докторка педагогічних наук, професорка
27 вересня 2025 року

_____ Ольга НАГОРНА

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка

27 вересня 2025 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

Обліковий обсяг 2,4 ум.др.арк.

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 3
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 3
1.2. Лекції	– 4
1.3. Семінарські заняття	– 8
1.4. Самостійна робота студентів	– 17
1.6. Підсумковий контроль	– 18
2. Схема нарахування балів	– 19
3. Рекомендовані джерела	– 23
4. Інформаційні ресурси в інтернеті	– 24

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Практ.	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Прак.	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Когніція як філософська проблема: між Geist, Erkenntnis і mind sciences	5	2	3	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
2.	Когніція і тіло: психофізична проблема та натуралізація розуму	5	2	3	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
3.	Інтенціональність і ментальний зміст: як можливе значення	5	2	3	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
4.	Свідомість і самосвідомість: досвід, qualia, перспектива першої особи	5	2	3	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
5.	Емоції як когнітивні феномени: раціональність, оцінка, дія	7	4	3	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
6.	Мова і когніція: мислення, значення, інтерсуб'єктивність	7	4	3			6							
	Всього годин	34	16	18			56							

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Когніція як філософська прблема: між Geist, Erkenntnis і mind sciences	2
	<p>1. Когніція як наукове поняття Походження терміна <i>cognitio</i> у латинській традиції. Когніція у філософії, психології, лінгвістиці. Співвідношення понять когніція – пізнання – мислення – свідомість. Функції когніції (пізнавальна, інтерпретативна, комунікативна, культуротворча).</p> <p>2. Geist у німецькій класичній філософії Поняття <i>Geist</i> у Гегеля: індивідуальний, об’єктивний та абсолютний дух. Взаємозв’язок духу й культури. Значення категорії <i>Geist</i> для гуманітарних наук і філології.</p> <p>3. Erkenntnis у кантівській традиції Поняття <i>Erkenntnis</i> як процес пізнання. Кант: межі пізнання, феномени й ноумени. Роль категорій розуму у формуванні досвіду. Вплив ідей Канта на сучасні когнітивні теорії.</p> <p>4. Mind sciences у XX–XXI ст. Когнітивна психологія: увага, пам’ять, мислення. Нейронаука: мозок як матеріальна основа когнітивних процесів. Когнітивна лінгвістика: мова як інструмент концептуалізації світу. Штучний інтелект і моделювання когнітивних процесів.</p> <p>5. Порівняння підходів до когніції Філософський вимір (<i>Geist, Erkenntnis</i>). Науковий вимір (<i>mind sciences</i>). Основні компоненти когнітивних моделей: суб’єкт, об’єкт, процес, інтерпретація, контекст. Проблема редуccionізму та цілісності.</p> <p>6. Когніція у філологічному вимірі Когнітивні аспекти мовної діяльності. Роль когніції у перекладі та інтерпретації текстів. Порівняння концептів <i>Geist</i> і <i>mind</i> у перекладацькій практиці. Практичне значення когнітивних теорій для філолога.</p>	
2.	Когніція і тіло: психофізична проблема та натуралізація розуму	2
	<p>1.Психофізична проблема у філософії Історичне походження: від Декарта до сучасності. Дуалізм: розділення душі/свідомості та тіла. Моністичні підходи: матеріалізм, ідеалізм. Проблема взаємодії: як розум впливає на тіло і навпаки.</p> <p>2.Когніція як тілесно-ментальний процес Втілене пізнання (<i>embodied cognition</i>). Роль сенсорних і моторних систем у формуванні знання. Мова як когнітивно-тілесний інструмент. Приклади з когнітивної лінгвістики (метафори тіла у мисленні).</p> <p>3.Натуралізація розуму Спроба пояснити свідомість у термінах природничих наук. Нейронаука: мозок як матеріальна основа когніції. Еволюційна перспектива: розум як адаптивний механізм. Когнітивні науки: інтеграція психології, лінгвістики, інформатики.</p> <p>4. Основні моделі вирішення психофізичної проблеми Дуалізм (Декарт). Фізикалізм та редуccionізм. Функціоналізм: розум як система функцій. Теорії втіленого та розподіленого розуму.</p> <p>5. Когніція і тіло у філологічному вимірі</p>	

	<p>Мова як відображення тілесного досвіду. Культурні концепти тіла і свідомості. Переклад і проблема відтворення когнітивно-тілесних метафор. Практичне значення для філолога: аналіз текстів, інтерпретація культурних кодів.</p>	
3.	<p>Інтенціональність і ментальний зміст: як можливе значення</p>	2
	<p>1. Інтенціональність як ознака психічного Brentano: інтенціональність як спрямованість свідомості на об'єкт. Husserl: інтенціональні акти та феноменологічний опис. 2. Ментальний зміст і проблема значення Відношення між думкою та мовним виразом. Теорії значення: Frege, Kripke, Putnam. Питання референта й інтенціонального об'єкта. 3. Як можливе значення? Умови виникнення значення: суб'єкт, контекст, інтерпретація. Натуралізація значення та її межі. Практичне значення для філолога: інтерпретація текстів і переклад.</p>	
4.	<p>Свідомість і самосвідомість: досвід, qualia, перспектива першої особи</p>	2
	<p>1. Свідомість як філософська проблема Історичні концепції свідомості: від Декарта до сучасних підходів. Свідомість як «внутрішній світ» суб'єкта. Відмінність між свідомістю і самосвідомістю. 2. Досвід і qualia Поняття <i>qualia</i>: індивідуальні феноменальні відчуття (наприклад, «червоність» червоного). Проблема пояснення суб'єктивного досвіду в об'єктивних термінах. Аргументи проти редукціонізму (Merleau-Ponty в чорно-білій кімнаті, «зомбі» Chalmers). Значення qualia для розуміння мови й літератури. 3. Самосвідомість і перспектива першої особи Самосвідомість як здатність до рефлексії та самопізнання. Перспектива першої особи: «я» як центр досвіду. Проблема доступу: чи можна описати досвід першої особи з позиції третьої особи? Роль мови у вираженні самосвідомості. 4. Моделі пояснення свідомості Дуалістичні концепції (Декарт). Фізикалізм і редукціонізм. Функціоналізм: свідомість як система функцій. Теорії інтегрованої інформації та глобального робочого простору. 5. Свідомість і самосвідомість у філологічному вимірі Літературні тексти як репрезентація досвіду першої особи. Мова qualia: як описати суб'єктивне відчуття словами. Переклад і проблема відтворення індивідуального досвіду. Практичне значення для філолога: інтерпретація текстів, аналіз нарративних стратегій.</p>	
5.	<p>Емоції як когнітивні феномени: раціональність, оцінка, дія</p>	4
	<p>1. Емоції у філософії та когнітивних науках Історичні концепції: від стоїків до сучасних когнітивних теорій. Емоції як «афекти» vs емоції як когнітивні процеси. Відмінність між емоціями, почуттями та настроями. 2. Раціональність і емоції Чи можуть емоції бути раціональними? Емоції як форми оцінки ситуації. Аргументи проти «раціональності емоцій» (емоції як ірраціональні імпульси). Аргументи на користь когнітивної раціональності емоцій (M. Nussbaum, P. Solomon). 3. Емоції як оцінка Теорії оцінки (appraisal theories): емоції як результат інтерпретації подій. Роль контексту та культурних кодів у формуванні емоцій.</p>	

	<p>Приклади: страх як оцінка небезпеки, гнів як оцінка несправедливості.</p> <p>4. Емоції і дія</p> <p>Емоції як мотиваційна сила.</p> <p>Зв'язок між емоційним станом і поведінкою.</p> <p>Емоції у прийнятті рішень.</p> <p>Практичні приклади: емоції у політиці, літературі, міжкультурній комунікації.</p> <p>5. Емоції у філологічному вимірі</p> <p>Мова емоцій: лексичні та стилістичні засоби вираження.</p> <p>Емоційні концепти у літературі та культурі.</p> <p>Переклад емоційних виразів: проблема адекватності.</p> <p>Практичне значення для філолога: аналіз текстів, інтерпретація культурних моделей емоцій</p>	
б.	<p>Мова і когніція: мислення, значення, інтерсуб'єктивність</p>	4
	<p>1. Мова і мислення</p> <p>Історичні дискусії: чи визначає мова мислення (Гумбольдт, Сепір–Ворф).</p> <p>Мислення як когнітивний процес і його мовна репрезентація.</p> <p>Взаємодія внутрішнього мовлення та концептуальних структур.</p> <p>Приклади когнітивних метафор у мисленні.</p> <p>2. Мова і значення</p> <p>Семантика як наука про значення.</p> <p>Фреге: <i>Sinn i Bedeutung</i>.</p> <p>Прагматичний вимір значення: контекст, інтенція, інтерпретація.</p> <p>Когнітивна лінгвістика: значення як концептуалізація світу.</p> <p>3. Інтерсуб'єктивність і комунікація</p> <p>Інтерсуб'єктивність як спільний простір значень.</p> <p>Роль мови у формуванні колективного досвіду.</p> <p>Мова як інструмент узгодження смислів між суб'єктами.</p> <p>Приклади інтерсуб'єктивних практик: діалог, дискурс, переклад.</p> <p>4. Філологічний вимір проблеми</p> <p>Аналіз текстів як дослідження когнітивних структур.</p> <p>Переклад і проблема відтворення мислення та значення.</p> <p>Літературні наративи як простір інтерсуб'єктивності.</p>	
	Усього	16

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Когніція як філософська проблема: між Geist, Erkenntnis і mind sciences

Питання для усного опитування та дискусії

1. Обговорення теоретичних питань

1. Походження терміна *cognitio* та його значення у латинській традиції.
2. Співвідношення понять когніція – пізнання – мислення – свідомість.
3. Поняття *Geist* у німецькій класичній філософії та його культурний вимір.
4. *Erkenntnis* у кантівській традиції: межі пізнання та роль категорій.
5. Основні напрями *mind sciences* у XX–XXI ст. (психологія, нейронаука, лінгвістика, штучний інтелект).
6. Проблема редукціонізму та цілісності у поясненні когніції.

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати уривок із «Феноменології духу» Гегеля: визначити, як у ньому розкривається поняття *Geist*; пояснити його значення для гуманітарних наук.

Завдання 2. Розглянути приклад із кантівської «Критики чистого розуму»: визначити, як категорії розуму формують досвід; зіставити з сучасними когнітивними моделями.

Завдання 3. Порівняти підхід до когніції у філософії (*Geist*, *Erkenntnis*) та у *mind sciences*: визначити спільне й відмінне; зробити висновок про можливість інтеграції.

Завдання 4. Проаналізувати переклад терміна *Geist* у різних мовах (англійська, українська, польська): які смислові відтінки втрачаються чи набуваються?

3. Дискусійні питання

1. Чи можна звести *Geist* до нейронних процесів?
2. Чи має *Erkenntnis* межі у світі сучасних технологій?
3. Які переваги та обмеження має науковий підхід (*mind sciences*) порівняно з філософським?
4. Чому для філолога важливо розуміти когніцію як основу мовної та культурної інтерпретації?

4. Завдання (на вибір)

Підготувати коротке повідомлення про одну з когнітивних наук (когнітивна психологія, когнітивна лінгвістика, нейронаука).

Проаналізувати власний досвід інтерпретації тексту з позицій когнітивних теорій.

Порівняти концепти *Geist* і *mind* у перекладацькій практиці.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Когніція – процес пізнання, інтерпретації та концептуалізації світу.
2. *Geist* – дух, свідомість у культурно-історичному вимірі.
3. *Erkenntnis* – пізнання, знання як результат діяльності розуму.
4. *Mind sciences* – сукупність наук про когнітивні процеси (психологія, нейронаука, лінгвістика, інформатика).
5. Редукціонізм – пояснення складних явищ через простіші механізми.
6. Цілісність – підхід, що враховує багатовимірність когнітивних процесів.
7. Когнітивна лінгвістика – напрям, що досліджує мову як інструмент мислення.

8. Інтерпретація – процес осмислення тексту чи явища.
9. Переклад – відтворення значення іншою мовою з урахуванням когнітивних моделей.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на:

1. Підготовка студентів до заняття
 - опрацювати конспект лекції та рекомендовану літературу.
 - засвоїти базові терміни й поняття (*cognitio, Geist, Erkenntnis, mind sciences*).
 - підготувати приклади текстів чи ситуацій, де проявляється когнітивний вимір мови. Акцент робити не лише на запам'ятовуванні термінів, а й на їх практичному застосуванні.
2. Рекомендації щодо аналізу комунікації
Під час виконання практичних завдань студентам слід:
 1. Визначити учасників комунікації (адресант – адресат);
 2. Окреслити мету та умови спілкування;
 3. Встановити вид і модель комунікації;
 4. Проаналізувати етапи комунікативного процесу;
 5. Виявити можливі комунікативні бар'єри;
 6. Оцінити ефективність комунікації з філологічного погляду.

Критерії оцінювання роботи студентів

- Правильність використання термінології.
- Логічність і аргументованість відповідей.
- Уміння застосовувати теорію до мовного матеріалу.
- Активність у дискусії та практичних завданнях.

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні поняття когнітивної теорії у філософії та науках;
- розрізняти підходи до когніції (філософський і науковий);
- аналізувати тексти й переклади з позицій когнітивних концепцій;
- застосовувати когнітивні знання у професійній діяльності філолога.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Когніція і тіло: психофізична проблема та натуралізація розуму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Обговорення теоретичних питань

1. Що таке психофізична проблема у філософії?
2. Основні відмінності дуалізму та моністичних підходів.
3. Як розум і тіло взаємодіють у різних філософських концепціях?
4. Втілене пізнання (*embodied cognition*): у чому його сутність?
5. Як сенсорні та моторні системи впливають на формування знання?
6. Що означає «натуралізація розуму» у сучасних когнітивних науках?
7. Які моделі вирішення психофізичної проблеми є найбільш впливовими сьогодні?

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати уривок із Декарта («Роздуми про першу філософію»): визначити, як він формулює дуалізм душі й тіла; зіставити з сучасними підходами.

Завдання 2. Розглянути приклади метафор тіла у когнітивній лінгвістиці (наприклад: «стояти на своєму», «тягнути час»): пояснити, як вони відображають тілесний досвід у мисленні.

Завдання 3. Порівняти фізикалізм і функціоналізм: визначити їхні сильні та слабкі сторони у поясненні свідомості.

Завдання 4. Проаналізувати переклад когнітивно-тілесних метафор у різних мовах (наприклад, українська – англійська): які смислові відтінки зберігаються або втрачаються?

3. Дискусійні питання

1. Чи можна повністю пояснити свідомість у термінах природничих наук?
2. Чи є тілесний досвід необхідною умовою когніції?
3. Які переваги має теорія втіленого розуму порівняно з класичними моделями?
4. Чому для філолога важливо враховувати тілесний вимір когніції у перекладі та інтерпретації текстів?

Завдання (на вибір)

Підготувати коротке повідомлення про одну з моделей вирішення психофізичної проблеми (дуалізм, фізикалізм, функціоналізм).

Проаналізувати власний досвід сприйняття тексту з позицій embodied cognition.

Порівняти культурні концепти тіла у двох літературних традиціях (наприклад, німецькій та українській).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Психофізична проблема – питання про співвідношення свідомості й тіла.
2. Дуалізм – концепція розділення душі/свідомості та тіла.
3. Монізм – пояснення реальності як єдиної субстанції (матеріалізм, ідеалізм).
4. Embodied cognition – теорія втіленого пізнання, де тіло є активним учасником когнітивних процесів.
5. Натуралізація розуму – пояснення свідомості у термінах природничих наук.
6. Фізикалізм – редукція психічного до фізичних процесів.
7. Функціоналізм – пояснення свідомості через функціональні ролі станів.
8. Теорії розподіленого розуму – концепції, що розглядають когніцію як процес, розподілений між тілом, мозком і середовищем.
9. Когнітивна лінгвістика – дослідження мови як інструменту концептуалізації тілесного досвіду.

Критерії оцінювання роботи студентів

1. Коректність використання термінології.
2. Логічність і аргументованість відповідей.
3. Уміння застосовувати теорію до мовного матеріалу.
4. Активність у дискусії та практичних завданнях.

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні моделі вирішення психофізичної проблеми;
- розуміти концепцію embodied cognition та натуралізації розуму;
- аналізувати тексти з позицій тілесно-ментальних процесів;
- застосовувати когнітивні знання у перекладі та інтерпретації культурних кодів.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Іntenціональність і ментальний зміст: як можливе значення

Питання для усного опитування та дискусії

1. Теоретичне обговорення

1. Як Франц Brentano визначав інтенціональність як ознаку психічного?
2. У чому полягає феноменологічний опис інтенціональних актів у Гусерля?
3. Що таке ментальний зміст і як він співвідноситься з мовним виразом?
4. Основні положення теорій значення у Frege, Kripke та Putnam.
5. Проблема референта й інтенціонального об'єкта: чи завжди думка має «про що» бути?
6. Які умови виникнення значення можна виділити?

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати уривок із тексту Brentano: визначити, як у ньому розкривається поняття інтенціональності; пояснити його значення для сучасної філософії свідомості.

Завдання 2. Розглянути приклад із творів Гусерля: визначити інтенціональний акт і його об'єкт; пояснити, як феноменологічний опис допомагає зрозуміти структуру досвіду.

Завдання 3. Порівняти підхід до значення у Frege (*Sinn i Bedeutung*) та у Kripke (каузально-референтна теорія): визначити спільне й відмінне.

Завдання 4. Проаналізувати переклад філософського терміна (*intentionality, Erkenntnis, meaning*) у різних мовах: які смислові відтінки зберігаються або втрачаються?

3. Дискусійні питання

1. Чи можна пояснити значення виключно через природничі науки (натуралізація)?
2. Чи завжди ментальний зміст залежить від мовного вираження?
3. Чи можливе «чисте» значення без інтерпретації та контексту?
4. Яке значення має інтенціональність для філолога у роботі з текстами?

4. Завдання (на вибір)

- Підготувати коротке повідомлення про одну з теорій значення (Frege, Kripke, Putnam).
- Проаналізувати літературний текст з позицій інтенціональності: як автор спрямовує свідомість читача на об'єкт.
- Порівняти інтерпретацію значення у філософії та лінгвістиці.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Іntenціональність – спрямованість свідомості на об'єкт.
2. Іntenціональний акт – психічний процес, що має об'єкт (сприйняття, уява, судження).
3. Ментальний зміст – внутрішній зміст думки, уявлення чи переконання.
4. Значення (*meaning*) – семантичний і когнітивний аспект мовного виразу.
5. Референт – об'єкт, на який спрямоване висловлювання чи думка.
6. *Sinn i Bedeutung* (Frege) – смисл і значення як різні рівні семантики.
7. Каузально-референтна теорія (Kripke, Putnam) – пояснення значення через причинний зв'язок із об'єктом.
8. Натуралізація значення – спроба пояснити семантику у термінах природничих наук.
9. Інтерпретація – процес осмислення значення у контексті.

Критерії оцінювання роботи студентів

- Коректність використання термінології.
- Логічність і аргументованість відповідей.
- Уміння застосовувати теорію до аналізу текстів.
- Активність у дискусії та практичних завданнях

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні концепції інтенціональності та ментального змісту;
- розуміти теорії значення у філософії свідомості;
- аналізувати тексти з позицій інтенціональності та семантики;
- застосовувати когнітивні знання у перекладі та інтерпретації культурних кодів.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Свідомість і самосвідомість: досвід, *qualia*, перспектива першої особи

Питання для усного опитування та дискусії

1. Теоретичне обговорення

1. Як Декарт визначав свідомість і чому його концепція залишається впливовою?
2. У чому полягає відмінність між свідомістю та самосвідомістю?
3. Що таке *qualia* і чому вони є проблемою для редукціоністських пояснень?
4. Які аргументи проти редукціонізму пропонують Джексон («Мері в чорно-білій кімнаті») та Чалмерс («зомбі»)?
5. Чому перспектива першої особи є унікальною у філософії свідомості?
6. Які сучасні моделі пояснення свідомості (фізикалізм, функціоналізм, інтегрована інформація) мають найбільший вплив?

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати уривок із Декарта («Роздуми про першу філософію»): як він описує «мислячу субстанцію»; зіставити з сучасними концепціями свідомості.

Завдання 2. Розглянути приклад «Мері в чорно-білій кімнаті»: пояснити, чому цей експеримент демонструє проблему *qualia*.

Завдання 3. Порівняти функціоналізм і теорію інтегрованої інформації: які сильні та слабкі сторони кожної моделі?

Завдання 4. Проаналізувати літературний текст (наприклад, щоденниковий запис чи автобіографічний уривок): як у ньому виражається перспектива першої особи та досвід *qualia*.

3. Дискусійні питання

- Чи можна описати досвід першої особи з позиції третьої особи?
- Чи є *qualia* доказом існування «чогось понад фізичне» у свідомості?
- Чи може мова адекватно передати індивідуальний досвід?
- Яке значення має самосвідомість для інтерпретації літературних текстів?

Завдання (на вибір)

- Підготувати коротке повідомлення про одну з моделей пояснення свідомості (фізикалізм, функціоналізм, інтегрована інформація).

- Проаналізувати власний досвід вираження емоцій чи відчуттів у словах: які труднощі виникають?
- Порівняти опис досвіду першої особи у двох літературних традиціях (наприклад, німецькій та українській).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Свідомість – здатність суб'єкта до переживання та мислення.
2. Самосвідомість – усвідомлення власного «я» та рефлексія над власними станами.
3. *Qualia* – індивідуальні феноменальні відчуття, які важко описати об'єктивно.
4. Перспектива першої особи – досвід «зсередини», унікальний для суб'єкта.
5. Дуалізм – концепція розділення душі/свідомості та тіла.
6. Фізикалізм – пояснення свідомості через фізичні процеси.
7. Функціоналізм – пояснення свідомості через функціональні ролі станів.
8. Теорія інтегрованої інформації – модель, що пояснює свідомість як інтеграцію інформаційних процесів.
9. Глобальний робочий простір – концепція свідомості як системи доступу до інформації.

Критерії оцінювання роботи студентів

- Коректність використання термінології.
- Логічність і аргументованість відповідей.
- Уміння застосовувати теорію до аналізу текстів.
- Активність у дискусії та практичних завданнях.

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні концепції свідомості та самосвідомості;
- розуміти проблему *qualia* та її значення для філософії;
- аналізувати тексти з позицій досвіду першої особи;
- застосовувати когнітивні знання у перекладі та інтерпретації літературних стратегій.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Емоції як когнітивні феномени: раціональність, оцінка, дія Питання для усного опитування та дискусії

1. Теоретичне обговорення

1. Як стойки трактували емоції та чим їхні погляди відрізняються від сучасних когнітивних теорій?
2. У чому полягає відмінність між емоціями, почуттями та настроями?
3. Чи можуть емоції бути раціональними? Аргументи «за» і «проти».
4. Як теорії оцінки пояснюють виникнення емоцій?
5. Яку роль відіграє контекст і культура у формуванні емоцій?
6. Як емоції впливають на прийняття рішень і поведінку?

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати приклад емоційної реакції у літературному тексті (наприклад, гнів героя): визначити, які когнітивні оцінки лежать в основі цієї емоції.

Завдання 2. Порівняти аргументи М. Нуссбаум і Р. Соломона щодо раціональності емоцій: які висновки можна зробити для сучасної філософії та психології?

Завдання 3. Розглянути приклади емоційних метафор у різних мовах: як вони відображають культурні моделі емоцій?

Завдання 4. Проаналізувати переклад емоційного вислову (наприклад, «heartbroken», «розбитий серцем»): які труднощі виникають у відтворенні емоційного змісту?

3. Дискусійні питання

Чи можна вважати емоції формою знання?

Чи завжди емоції ведуть до дії, чи можливі «пасивні» емоції?

Чи є універсальні емоції, незалежні від культурного контексту?

Яке значення має аналіз емоцій для філолога у роботі з текстами?

4. Завдання (на вибір)

- Підготувати коротке повідомлення про одну з теорій оцінки емоцій.
- Проаналізувати власний досвід емоційної реакції: чи можна пояснити його когнітивно?
- Порівняти опис емоцій у двох літературних традиціях (наприклад, англійській та українській).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Емоція – психічний стан, що виникає як реакція на оцінку ситуації.
2. Почуття – стійкі емоційні переживання, пов'язані з цінностями та відносинами.
3. Настрій – тривалий емоційний фон, що впливає на сприйняття світу.
4. Раціональність емоцій – здатність емоцій відображати оцінку ситуації.
5. Теорії оцінки (*appraisal theories*) – пояснення емоцій як результату інтерпретації подій.
6. Когнітивна раціональність – концепція, що розглядає емоції як осмислені реакції.
7. Емоційні концепти – культурно закріплені способи вираження емоцій.
8. Мова емоцій – лексичні та стилістичні засоби для опису емоційних станів.
9. Переклад емоцій – проблема адекватного відтворення емоційного змісту іншою мовою.

Критерії оцінювання роботи студентів

- Коректність використання термінології.
- Логічність і аргументованість відповідей.
- Уміння застосовувати теорію до аналізу текстів і прикладів.
- Активність у дискусії та практичних завданнях.

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні концепції емоцій у філософії та когнітивних науках;
- розуміти аргументи щодо раціональності емоцій;
- аналізувати емоції як когнітивні оцінки та мотиваційні сили;
- застосовувати знання про емоції у перекладі та інтерпретації літературних текстів.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Мова і когніція: мислення, значення, інтерсуб'єктивність Питання для усного опитування та дискусії

1. Теоретичне обговорення

1. Чи визначає мова мислення? Погляди Гумбольдта та гіпотеза Сепіра–Ворфа.
2. Як внутрішнє мовлення взаємодіє з концептуальними структурами?
3. Що таке *Sinn* і *Bedeutung* у Фреге?
4. Яку роль відіграє контекст та інтенція у формуванні значення?
5. Як когнітивна лінгвістика пояснює значення як концептуалізацію світу?
6. Що таке інтерсуб'єктивність і як мова формує спільний простір значень?

2. Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізувати приклад когнітивної метафори («час — це гроші», «життя — це шлях»): пояснити, як вона відображає мислення через мову.

Завдання 2. Розглянути уривок із тексту Фреге: визначити різницю між *Sinn* і *Bedeutung*; зіставити з сучасними семантичними підходами.

Завдання 3. Проаналізувати діалог або дискурсивний уривок: визначити, як у ньому проявляється інтерсуб'єктивність та узгодження смислів.

Завдання 4. Порівняти переклад філософського чи літературного тексту: які труднощі виникають у відтворенні мислення та значення іншою мовою?

3. Дискусійні питання

Чи можна мислити без мови?

Чи є значення універсальним або завжди залежить від контексту?

Чи можлива інтерсуб'єктивність без мовної комунікації?

Яке значення має аналіз когнітивних структур для філолога?

4. Завдання (на вибір)

- Підготувати коротке повідомлення про гіпотезу Сепіра–Ворфа.
- Проаналізувати літературний текст з позицій когнітивної лінгвістики.
- Порівняти інтерсуб'єктивні практики у двох культурних традиціях (наприклад, українській та німецькій).

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є:

1. Мислення – когнітивний процес формування понять і суджень.
2. Внутрішнє мовлення – мовна форма мислення.
3. Когнітивна метафора – спосіб концептуалізації абстрактних явищ через конкретні образи.
4. Семантика – наука про значення мовних одиниць.
5. *Sinn* – смисл, спосіб подання об'єкта.
6. *Bedeutung* – значення, референт об'єкта.
7. Прагматика – аспект значення, що враховує контекст та інтенцію.
8. Інтерсуб'єктивність – спільний простір значень між суб'єктами.
9. Дискурс – комунікативна практика, що формує колективний досвід.
10. Переклад – відтворення значення іншою мовою з урахуванням когнітивних моделей.

Критерії оцінювання роботи студентів

- Коректність використання термінології.
- Логічність і аргументованість відповідей.
- Уміння застосовувати теорію до аналізу текстів.
- Активність у дискусії та практичних завданнях.

Очікувані результати навчання

Після заняття студенти повинні:

- знати основні концепції взаємозв'язку мови і мислення;
- розуміти семантичний та прагматичний вимір значення;
- аналізувати тексти з позицій інтерсуб'єктивності;
- застосовувати когнітивні знання у перекладі та інтерпретації літературних наративів.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Філософія когніції та філологія». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати критичне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички аналізу текстів та перекладу.

Самостійна робота розподіляється за тематичними блоками. Студенти виконують завдання самостійно з можливістю консультацій із викладачем протягом семестру. Форма контролю – перевірка письмових робіт та захист індивідуальних завдань. Питання письмової роботи виносяться на підсумковий семестровий контроль.

Розподіл завдань за тематичними блоками

1. Мова і мислення

Завдання:

- Обговорення: «Чи визначає мова мислення? Порівняння позицій Гумбольдта та Сепіра–Ворфа».
- Практична вправа: скласти приклади когнітивних метафор («час — гроші», «життя — шлях») та пояснити їх когнітивну основу.
- Міні-тест: визначити відмінності між внутрішнім мовленням і концептуальними структурами.

2. Мова і значення

Завдання:

- Аналіз уривку з Фреге: розмежувати *Sinn* і *Bedeutung*.
- Практична вправа: скласти приклади, де контекст змінює значення висловлювання.
- Обговорення: «Чи можна пояснити значення лише через семантику, чи потрібна прагматика?»

3. Інтерсуб'єктивність і комунікація

Завдання:

- Аналіз діалогу: визначити, як у ньому проявляється інтерсуб'єктивність.
- Практична вправа «Культурний код»: скласти приклад міжкультурного діалогу та визначити, як узгоджуються смисли.
- Обговорення кейсів: «Чи можлива інтерсуб'єктивність без мовної комунікації?»

4. Філологічний вимір проблеми

Завдання:

- Аналіз літературного тексту: визначити когнітивні структури, що лежать в основі наративу.
- Практична вправа: порівняти переклад філософського терміна (*mind*, *Geist*, *Sinn*) у різних мовах.
- Міні-дослідження: «Літературний наратив як простір інтерсуб'єктивності».

5. Практичні кейси та переклад

Завдання:

- Аналіз перекладу когнітивних метафор у різних мовах (наприклад, українська – англійська).
- Практична вправа: скласти власний приклад перекладу, де потрібно зберегти когнітивну структуру.
- Обговорення: «Чи завжди можливо передати значення іншою мовою без втрат?»

6. Узагальнення та рефлексія

Завдання:

- Письмова робота: есе «Мова як інструмент мислення та інтерсуб'єктивності».
- Рефлексія: скласти короткий звіт про власний досвід інтерпретації текстів з когнітивної перспективи.
- Групова дискусія: «Яке значення має когнітивний підхід для сучасної філології?»

Очікувані результати навчання

Після виконання самостійної роботи студенти повинні:

- знати основні концепції взаємозв'язку мови і мислення;
- розуміти семантичний та прагматичний вимір значення;
- аналізувати тексти з позицій когнітивної лінгвістики та інтерсуб'єктивності;
- застосовувати когнітивні знання у перекладі та інтерпретації літературних наративів.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку. У кожному білеті по три питання (з кожного блоку по одному).

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

I. Теоретичний блок

1. Дайте визначення поняття «когніція» та поясніть його функції.
2. Що таке *Geist* у німецькій класичній філософії?
3. Як Кант розумів *Erkenntnis* і які межі пізнання він визначав?
4. Назвіть основні напрями *mind sciences* у XX–XXI ст.
5. Що таке психофізична проблема у філософії?
6. Охарактеризуйте дуалізм і моністичні підходи до свідомості.
7. Що таке *embodied cognition* (втілене пізнання)?
8. Поясніть поняття «натуралізація розуму».
9. Назвіть основні моделі вирішення психофізичної проблеми (дуалізм, фізикалізм, функціоналізм).
10. Що таке інтенціональність у Brentano та Husserl?
11. Як Frege розмежував *Sinn* і *Bedeutung*?
12. Що таке ментальний зміст і як він співвідноситься з мовним виразом?
13. Які умови виникнення значення ви знаєте?
14. Що таке *qualia* і чому вони є проблемою для редукціонізму?
15. Назвіть сучасні моделі пояснення свідомості (фізикалізм, функціоналізм, інтегрована інформація).
16. У чому полягає відмінність між свідомістю і самосвідомістю?
17. Чи можуть емоції бути раціональними? Аргументуйте.
18. Що таке теорії оцінки (*appraisal theories*) емоцій?
19. Як емоції впливають на дію та прийняття рішень?
20. Що таке інтерсуб'єктивність і яку роль вона відіграє у комунікації?
21. Як когнітивна лінгвістика пояснює значення як концептуалізацію світу?
22. Що таке когнітивна метафора? Наведіть приклади.
23. Як мова формує мислення? Поясніть на прикладі гіпотези Сепіра–Ворфа.
24. Що таке прагматичний вимір значення?
25. Як літературні тексти можуть бути простором інтерсуб'єктивності?

II. Практичний блок

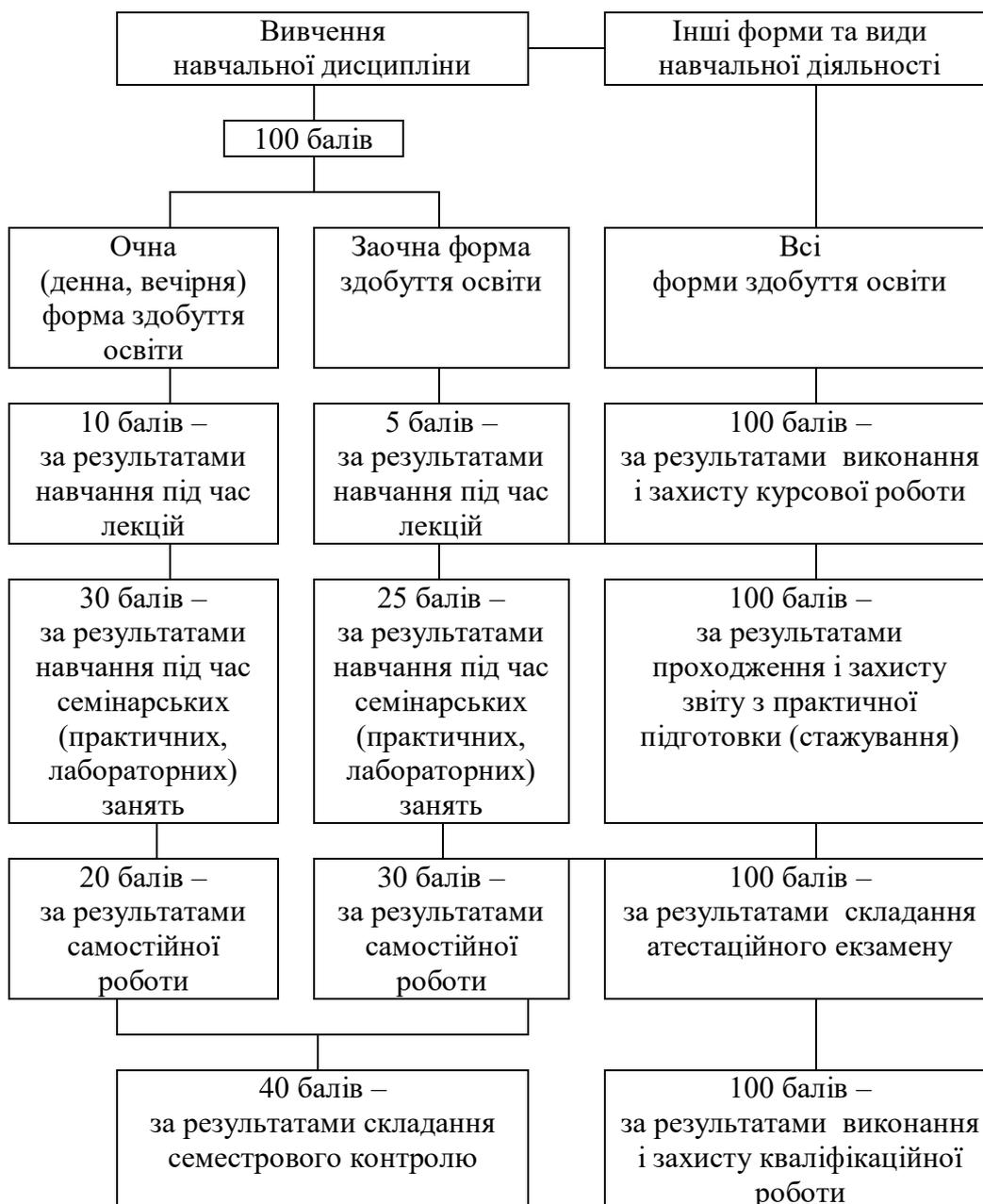
1. Проаналізуйте уривок із Гегеля та визначте, як у ньому розкривається поняття *Geist*.
2. Розгляньте приклад із Канта: поясніть, як категорії розуму формують досвід.
3. Порівняйте дуалізм і функціоналізм як моделі пояснення свідомості.
4. Проаналізуйте приклад когнітивної метафори («час — гроші»): поясніть її когнітивну основу.
5. Розгляньте експеримент «Мері в чорно-білій кімнаті» та поясніть його значення для проблеми *qualia*.
6. Проаналізуйте літературний текст на предмет вираження досвіду першої особи.
7. Визначте, як у діалозі проявляється інтерсуб'єктивність.
8. Порівняйте переклад терміна *Geist* у різних мовах: які смислові відтінки зберігаються або втрачаються?
9. Проаналізуйте приклад емоційної реакції у літературному тексті: які когнітивні оцінки лежать в її основі?
10. Визначте, як контекст змінює значення висловлювання у запропонованому прикладі.
11. Складіть короткий діалог, що демонструє інтерсуб'єктивність.
12. Перекладіть емоційний вислів («heartbroken», «розбитий серцем») і поясніть труднощі відтворення емоційного змісту.
13. Проаналізуйте дискурсивний уривок: визначте, як у ньому узгоджуються смисли.
14. Складіть приклад перекладу когнітивної метафори з англійської на українську.
15. Напишіть есе (1–2 сторінки) про роль самосвідомості у літературному наративі.

III. Дискусійний/усний блок

1. Чи можна звести *Geist* до нейронних процесів?
2. Чи має *Erkenntnis* межі у світі сучасних технологій?
3. Чи можна пояснити свідомість виключно у термінах природничих наук?
4. Чи є тілесний досвід необхідною умовою когніції?
5. Чи можна пояснити значення без інтерпретації та контексту?
6. Чи можна описати досвід першої особи з позиції третьої особи?
7. Чи є *qualia* доказом існування «чогось понад фізичне» у свідомості?
8. Чи можуть емоції бути формою знання?
9. Чи є універсальні емоції, незалежні від культурного контексту?
10. Чи можна мислити без мови?
11. Чи є значення універсальним або завжди залежить від контексту?
12. Чи можлива інтерсуб'єктивність без мовної комунікації?
13. Чому для філолога важливо враховувати когнітивний вимір у перекладі та інтерпретації текстів?
14. Як мова *qualia* допомагає описати суб'єктивний досвід у літературі?
15. Яке значення має когнітивний підхід для сучасної філології?

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування здобувачам вищої освіти балів за результатами навчання здійснюється за наведеною на рис. 2.1 схемою, яка визначає максимально можливу кількість балів на підставі результатів навчання за формами навчання, освітнього процесу і контролю.

2.2. Поточний контроль

2.2.1. У межах поточного контролю здобувач вищої освіти може максимально набрати 60 балів. Сума балів за поточний контроль складається із балів, отриманих за результатами навчання під час лекцій, семінарських (практичних, лабораторних) занять та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Якщо навчальним планом підготовки не передбачено проведення лекцій з навчальних дисциплін або їхній обсяг є незначним (до 6 год.), то бали, передбачені цим пунктом для лекцій, здобувач вищої освіти може набрати під час семінарських (практичних, лабораторних) занять з цієї навчальної дисципліни. Зміна схеми нарахування балів в такому випадку відображається в робочій програмі та силабусі навчальної дисципліни.

2.2.2. Обсяг балів, здобутих здобувачем вищої освіти під час лекцій з навчальної дисципліни, визначається у пропорційному співвідношенні до кількості відвіданих лекцій. Загальна кількість балів визначається за формулою:

$$\sum_{л} = \Phi_{л} / \Pi_{л} \times \text{Max}, \text{ де:}$$

$\Sigma_{л}$ – загальна кількість балів;

$\Phi_{л}$ – кількість фактично відвіданих лекцій;

$\Pi_{л}$ – планова кількість лекцій, визначена робочою програмою;

Max – максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати за роботу на лекціях.

Контроль відвідування лекцій здійснюється лектором (фахівцем навчального відділу факультету, старостою групи (курсу) за дорученням лектора).

Загальна кількість заокруглюється до числа, кратного 0,1, і виставляється у відповідні документи обліку успішності здобувачів вищої освіти викладачем, який забезпечує проведення лекцій, після останньої лекції.

Для визначення кількості балів, набраних здобувачами вищої освіти під час лекцій залежно від кількості лекцій, встановленої навчальним планом та робочою програмою за денною та заочною формами здобуття освіти, рекомендується користуватися відповідно додатками 1 та 2 до цього Положення.

2.2.3. Здобувач вищої освіти, який з поважних причин був відсутній під час лекції, має право у короткий строк (як правило, до 10 днів) здобути бали, які він міг отримати, відвідуючи і працюючи під час лекції, у порядку, визначеному силабусом навчальної дисципліни.

У виняткових випадках довготривалої відсутності здобувача вищої освіти може розпорядженням декана складатися окремий план консультацій для підтвердження здобуття балів таким здобувачем вищої освіти.

Поважними причинами, визначеними у цьому Положенні, вважаються підтверджені відповідними документами факти хвороби здобувача вищої освіти, членів його сім'ї чи близьких родичів, смерть членів сім'ї чи близьких родичів, виконання громадських обов'язків, відрядження здобувача вищої освіти тощо. Поважність причин для здобувачів вищої освіти заочної форми здобуття освіти визначається також з урахуванням зайнятості за основним місцем роботи. Спори з приводу визначення причини пропуску поважною вирішуються деканом факультету, при цьому його рішення є остаточним і подальшому оскарженню в адміністративному порядку не підлягає.

Здобувачеві вищої освіти, який під час лекції проходив чергування у юридичній клініці, брав участь у наукових, спортивних заходах або залучався до громадської роботи відповідно до наказу ректора або розпорядження декана факультету, при підрахунку балів це заняття враховується як таке, що було відвідане.

2.2.4. Засвоєння матеріалу лекції перевіряється викладачем, який читає лекційний курс. Форми перевірки визначаються лектором відповідно до робочої програми у силабусі і доводяться до здобувачів вищої освіти перед початком вивчення навчальної дисципліни.

2.2.5. Кількість балів, здобутих здобувачем вищої освіти під час семінарських (практичних, лабораторних) занять з навчальної дисципліни, визначається за формулою:

$$\Sigma c = (B_1 + B_2 + \dots + B_n) / n \times K, \text{ де:}$$

Σc – загальна кількість балів;

B – кількість балів, отриманих на одному занятті;

n – кількість семінарських (практичних, лабораторних) занять, визначених робочою програмою;

K – коефіцієнт, який, як правило, дорівнює 7 (для денної форми здобуття освіти) або 6 (для заочної форми здобуття освіти).

Коефіцієнт K може бути іншим з урахуванням специфіки навчальної дисципліни.

2.2.6. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття здобувачеві вищої освіти до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Бали заносяться до документів обліку успішності здобувачів вищої освіти науково-педагогічним, педагогічним працівником, який провів заняття, одразу після його завершення. У разі виконання здобувачами вищої освіти під час семінарського (практичного, лабораторного) заняття видів робіт, які передбачають додаткову перевірку викладачем після закінчення заняття, остаточні бали повинні бути виставлені не пізніше третього робочого дня після проведення заняття. Якщо у цей строк бали не виставлені, декан або його заступник з'ясовують причини

цього та, в разі відсутності поважних причин, проставляють здобувачам вищої освіти, в яких не виставлені бали, у відповідні графи позначення «0».

2.2.7. Здобувач вищої освіти, який з поважних причин був відсутній під час семінарського (практичного, лабораторного) заняття має право здобути бали, які він міг отримати під час цього заняття у порядку, визначеному си́лабусом навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який без поважних причин був відсутній під час семінарського (практичного, лабораторного) заняття, на підставі пояснювальної записки та дозволу декана факультету може здобути бали, які він міг отримати під час цього заняття у порядку, передбаченому цим Положенням.

2.2.8. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять здійснюється за результатами усних відповідей, виконання тестових та відкритих завдань у письмовій або цифровій формі (вручну чи з використанням електронних освітніх платформ), участі в інтерактивних формах роботи, проєктної та командної діяльності тощо.

Контрольні аудиторні роботи, виконані здобувачами вищої освіти під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять, перевіряються викладачем у тижневий строк і зараховуються за результатами їх виконання. Результати виконання здобувачами вищої освіти контрольних аудиторних робіт, що виконуються під час семінарських (практичних, лабораторних) занять, заносяться викладачем до журналу протягом трьох робочих днів.

Під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять здобувачам вищої освіти виставляються бали, яким відповідає рівень знань здобувачів вищої освіти, поданий у табл. 4.2. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни «Когнітивістика», обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

За результатами семінарського (практичного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у ПОЛОЖЕННЯ про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (у новій редакції), затверджене рішенням вченої ради від 29.08.2025 р., протокол № 1, введене в дію наказом від 29.08.2025 р. № 523/25 (<https://surl.lu/cbsagn>).

2.3. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку з навчальної дисципліни «Комунікативні стратегії», студент денної форми навчання може максимально одержати 40 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань студентів за результатами семестрового контролю, подана у Положенні про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Beckermann, Ansgar. *Analytische Einführung in die Philosophie des Geistes*, Berlin, New York: De Gruyter, 2008. <https://doi.org/10.1515/9783110209938>
2. Chalmers, David J. *The Character of Consciousness*. Oxford University Press, 2010.
3. Kim, Jaegwon. *Mind in a Physical World: An Essay on the Mind–Body Problem and Mental Causation*. MIT Press, 1998.
4. Kim, Jaegwon. *Philosophy of Mind*. 3rd ed., Westview Press, 2011.
5. Sepetyi, Dmytro. “Чому існує «важка проблема свідомості»?” *Філософська думка*, no. 2, 2016, pp. 30–38.
6. Skyrtač, V., Diakovska, H., & Martynov, R. “Дискусії сучасної когнітивістики та філософії щодо природи патологічності суб’єкта.” *Мультиверсум. Філософський альманах*, no. 2, 2021, pp. 156–168. <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2021.2.2.10>
7. Slaby, Jan, and Achim Stephan. “Wozu Gefühle?” *Wozu Gefühle? Funktionen, Formen und Fehlformen von Emotionen*, edited by Jan Slaby and Achim Stephan, mentis / Brill, 2023, pp. 1–24. https://doi.org/10.30965/9783969752920_015
8. Vosgerau, Gottfried, and Nicolas Lindner. *Philosophie des Geistes und der Kognition: Eine Einführung*. J. B. Metzler, Springer, 2021. <https://doi.org/10.1007/978-3-476-04567-6>
9. Коч, Наталія. *Когнітивна лінгвістика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Іліон, 2021.
10. Паламарчук Євген, Мудраков Віталій. “Творчість як епістема трансдисциплінарної акмеології”, Педагогічний дискурс, no. 11, 2012, pp. 219–224. https://nbuv.gov.ua/UJRN/Opeddysk_2012_11_54
11. Ракітянська, Людмила. «Ідея співвідношення людського розуму і почуттів в контексті українського кордоцентризму: історична ретроспектива». *ОСВІТОЛОГІЯ*, вип. 7, Жовтень 2018, с. 29-37. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2018.7.2937>.

3.2. Допоміжні джерела

1. Bratman, Michael E. “Geteilte Absichten.” *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, vol. 55, no. 3, 2007, pp. 409–424. <https://doi.org/10.1524/dzph.2007.55.3.409>
2. Leonov, Andrii. «Аргумент зомбі» проти матеріалізму: основи та перспективи подальшого дослідження. *Філософська думка*, (3), 57–77. вилучено із <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/283>
3. Mudrakov V.V. and Polishchuk O.S. “Some Considerations on the Typology of Philosophical-Antropological Models (To the Problem of Value Identifications of Ukrainians)“/Antropological Measurements of Philosophical Research, no.14, Dec.2018, pp.7-19, doi:10.15802/ampr.v0i14.150500.
4. Schmid, Hans Bernhard. “Schwerpunkt: Kollektive Intentionalität und gemeinsames Handeln.” *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, vol. 55, no. 3, 2007, pp. 404–408. <https://doi.org/10.1524/dzph.2007.55.3.404>
5. Solovuyov, Oleh. “Чи вже існує загальна теорія мозку, або Яким чином феномен інформації пояснює Mind-Body Problem, свободу вибору та причинність-з-середини-себе.” *Філософська думка*, no. 6, 2020, pp. 58–77.
6. Tomasello, Michael. *Eine Naturgeschichte des menschlichen Denkens*. Suhrkamp, 2014.
7. Мудраков Віталій. “Das Zeitalter des Postfaktischen und die Probleme der Identität: Zu den ethischen Problemen der Gegenwart.” *Науковий вісник Чернівецького*

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Stanford Encyclopedia of Philosophy (<https://plato.stanford.edu>);
2. Internet Encyclopedia of Philosophy (<https://iep.utm.edu>);
3. PhilPapers (<https://philpapers.org>);
4. PhilArchive (<https://philarchive.org>).